

Marta Lukács

## **Retorik i offentliga tal**

En retorisk analys av två tal hållna av kronprinsessan Victoria  
och kung Carl XVI Gustaf

Fakulteten för informationsteknologi och kommunikation

Studieinriktningen i nordiska språk

Kandidatavhandling

Februari 2021

# SAMMANDRAG

Marta Lukács: Retorik i offentliga tal: En retorisk analys av två tal hållna av kronprinsessan Victoria och kung Carl XVI Gustaf

Tammerfors universitet

Studieinriktningen i nordiska språk

Kandidatavhandling

November 2020

---

Retorik, läran om talarkonsten, förekommer i många olika talsituationer, både vardagliga och formella. Retorikens funktion är att maximera budskapets effekt och därmed föra fram argument och åsikter på ett lämpligt sätt. Inför en talsituation är det lämpligt att använda retorikens systematiska arbetsprocess. Syftet med denna avhandling är att undersöka hur *partesmodellen* används av kronprinsessan Victoria och kung Carl XVI Gustaf i sina egna tal från 2010 och 2016. Partesmodellen består av sex delar: *intellectio*, *inventio*, *dispositio*, *elocutio*, *memoria* och *actio*. Utöver detta finns det tio *stilfigurer* inom elocutiodelen som behandlas i den här avhandlingen. Dessa stilfigurer är *anafor*, *metonymi*, *pleonasm*, *allusion*, *parallellism*, *kiasm*, *isocolon*, *exclamatio*, *allitteration* och *ellips*.

Primärmaterialet består av två tal; det ena är kronprinsessan Victorias tal till kungen från 2016 och det andra är kung Carl XVI Gustafs tal till kronprinsessaparet från 2010. Båda talen är offentliga och innefattar retoriska inslag. Det är möjligt att lyssnaren missförstår vissa ord, och därför inkluderar jag de skriftliga versionerna av talen för att undvika problemet. Sekundärmaterialet består av retoriska handböcker och avhandlingar som använder retoriska verktyg i analysdelen.

Metoden bygger på partesmodellens sex steg och utvecklas med hjälp av tidigare undersökningar som tillämpar partesmodellen. Intellectiodelen fokuserar på syftet, målgruppen och taltypen. Inventiodelen fokuserar på strukturen, dispositiodelen på talets disposition, elocutiodelen på talets utformning och stilfigurer. Memoriadelen fokuserar på hur talaren lägger talet på minnet och actiodelen, till sist, fokuserar på hur talaren håller talet inför publiken.

Teoridelen baserar sig dels på Lennart Hellspongs (2011) och Rydstedt Rudolfs (1993) djupa förståelse i retorik, dels på Vigsøs (2004) och Sigrells (2001) teorier som retoriska verktyg. Partesmodellen är ett användbart verktyg för analys av tal, men analysen och resultaten är subjektiva eftersom det är möjligt att det förekommer implicita detaljer i talen.

Analysdelen följer partesmodellen och teoridelen. Båda talen är analyserade separat innan de jämförs med varandra. Resultaten visar att både kungen och kronprinsessan använder partesmodellen och olika retoriska verktyg medvetet i sina tal, även om det förekommer skillnader, till exempel olika stilfigurer, dispositioner och talesätt. Båda talen är känslösa och lyckas med sina syften.

**Nyckelord:** retorik, retoriskt tal, partesmodellen, *intellectio*, *inventio*, *dispositio*, *elocutio*, *memoria*, *actio*, stilfigurer.

The originality of this thesis has been checked using the Turnitin OriginalityCheck service.

# Innehåll

1	Inledning.....	1
	1.1 Syfte.....	2
	1.2 Tidigare Forskning .....	3
	1.3 Material.....	4
	1.4 Metod.....	5
2	Teori.....	6
	2.1 Intellectio .....	6
	2.2 Inventio .....	7
	2.3 Dispositio.....	8
	2.4 Elocutio.....	9
	2.5 Memoria.....	11
	2.6 Actio .....	11
3	Analys.....	13
	3.1 Kronprinsessan Victorias tal från 2016 .....	13
	3.2 Kung Carl XVI Gustavs tal från 2010 .....	16
	3.3 Jämförelse .....	18
4	Diskussion och sammanfattning.....	21
	Primärmaterial.....	23
	Sekundärlitteratur.....	23
	Bilagor.....	25

# 1 Inledning

När människor hör ordet retorik tänker många på Grekland och Rom men det är få som kan förklara vad retorik exakt står för och varför det är ett viktigt ämne idag. Retorik är läran om talarkonsten och i dagens informationssamhälle har det blivit viktigt att effektivt kunna överföra kunskap och information. Retorik är ett ämne som kan göra informationsflödet smidigare och är användbart i alla situationer (Svenskläraryöreningen 2002:5).

De flesta studerande får framställa och analysera tal- och skift-situationer med hjälp av retoriska medel, till exempel av partesmodellen (Hellspång, Retorik 2002:8). Det är dock få som fördjupar sig i retorik och ännu färre som aktivt använder retoriska verktyg medvetet.

Som Joel Andersson (2019) skriver i sin kandidatavhandling, spelar retoriken en viktig roll i talsituationer eftersom dess uppgift är att ”maximera budskapets effekt”. Det är viktigt att forska i retorik med avseende på samhället och de olika vetenskapsområdena, föra fram information på ett lämpligt sätt, stå upp för sina åsikter och argumentera för dem. En person med goda retoriska kunskaper kan engagera publiken och väcka intresse, vilket är nyttigt till exempel för lärare och studerande. Det är viktigt och relevant att undersöka och studera retorik vid universitetet så att studerandena kan lära sig hålla pålitliga, informativa och argumenterande tal. Utöver detta är det hjälpsamt att förstå retorik när man ska förbereda ett tal eller skriva en essä. Det kan underlätta arbetet för studenter, särskilt i ett program som fokuserar på språk. Dessutom är det viktigt att kunna tolka underförstådda texter, vilket Sigrell (2001) skriver om. I sin avhandling anknöt han underförståddhet till retoriska stilfigurer, vilket är relevant idag då vi ser och läser alla slags texter som innehåller underförstådda intentioner och information.

Retorik förekommer i många talsituationer men jag fokuserar på offentliga tal. Dessa tal byggs ofta med hjälp av retorik som också kallas för ”konsten att tala”. Ett offentligt tal kan vara improviserat eller planerat och det finns olika sätt att memorera talet (Hellspång 2011:149) men syftet är oftast detsamma: att övertyga lyssnaren. Enligt Vigsø (2004) har den klassiska retoriken varit anknuten till politik ända sedan antiken, men den nya retoriken, som han kallar den, är annorlunda. I början var meningen att man kontinuerligt refererar till den klassiska retoriken och den goda talaren men nu för tiden är syftet att övertyga publiken. Tidigare låg fokuset med andra ord på talaren men under åren flyttades det till publiken.

## 1.1 Syfte

Syftet med min kandidatavhandling är att ta reda på hur den retoriska arbetsprocessen, den så kallade *partesmodellen*, förekommer i kronprinsessan Victoria Ingrid Alice Désirées (2016) och kung Carl XVI Gustafs (2010) tal. Partesmodellen består av fem delar: *inventio*, *dispositio*, *elocutio*, *memoria* och *actio*. Ytterligare finns det en fas som kallas *intellectio*, som är en del av partesmodellen enligt Hellspång (2011). Efter att ha analyserat talen var för sig, jämför jag dem med varandra för att hitta likheter och skillnader och få reda på vilka retoriska element som förekommer i dessa talsituationer.

Jag är framförallt intresserad av hur talarna använder sig av partesmodellen men jag analyserar även talarnas kroppsspråk och några stilfigurer som talarna använder som effektmedel i sina tal.

Mina frågeställningar är följande:

- Hur förekommer partesmodellen i kronprinsessan Victorias tal?
- Hur förekommer partesmodellen i kungens tal?
- Vilka skillnader och likheter finns det mellan talen?
- Vilka stilfigurer förekommer det i talen?

Retorik är ofta förknippad med politik. I den här avhandlingen vill jag ta reda på hur retorik syns i icke-politiska tal. Min hypotes är att retorik spelar en viktig roll i alla slags tal, inte bara i politiska tal, eftersom det hjälper talaren med både förberedelseprocessen och själva talet.

## 1.2 Tidigare Forskning

Retorik har använts som verktyg inom olika forskningsområden men det finns inte många avhandlingar med liknande syften som jag har med denna uppsats. En avhandling där retorisk analys tillämpas på nästan samma sätt som jag gör är Orla Vigsøs (2004) doktorsavhandling. Vigsø har analyserat årets 2002 valaffischer av alla partier som på den tiden var representerade i det svenska parlamentet. Han har analyserat affischernas retoriska funktionalitet och hans metod har varit inspirerad av Pierre Bourdieus sociologi (Vigsø 2004:32). Utöver detta har han kombinerat retorik med semiotik. Vigsø har inte velat koncentrera sig på att analysera politisk kommunikation i sin avhandling. I stället har han velat studera och visa upp vissa tendenser och centrala teorier (Vigsø 2004:15). I sin avhandling har Vigsø förklarat skillnaden mellan *latent* och *manifest* retorik med hjälp av Jens E. Kjeldsens (2002) vetenskapliga studie. Latent retorik är oftast framvisande, oklar för mottagaren och behöver längre tid för att ha inverkan. Manifest retorik är däremot oftast avrådande, klar för mottagaren och det krävs kortare tid för att ha inverkan, oftast utan repetition. Latent retorik uppfattas vanligen inte som traditionell retorik eftersom *persuasion* är så mycket bredare än i manifest retorik, som inkluderar mer konkreta argument. (2004:88–89.)

Även Anders Sigrell (2001) har använt retorik som analysmetod i sin doktorsavhandling. Sigrell tar Carl Bildts tal till nationen som grund för att analysera ”vilka retoriska effekter olika former av underförståddheter kan ha i modern politik” (Sigrell 2001:313). Både Vigsø och Sigrell har ett politiskt material att analysera men Sigrell fokuserar på ett tal medan Vigsø studerar samverkan mellan text och bild. I sin analys använder Sigrell partesmodellen vilken jag också bygger min analys på. Fast han använder den, har han inte förklarat den retoriska arbetsprocessen i detalj.

Patrik Karlsson (2018) har analyserat korrelationer mellan valkampanjerna ”Britain Stronger In Europe” och ”Vote Leave, Take Back Control” i sin kandidatuppsats. Karlsson har använt sig av ethos, logos och pathos och analyserat dokument, rapporter och affischer bland annat för att redogöra för korrelationerna mellan dessa olika typer av texter.

Emilia Osmonsalo (2008) använder retoriska stilfigurer i sin pro gradu avhandling. Osmonsalo hänvisar till den retoriska partesmodellen och utnyttjar retoriska stilfigurer för att analysera Silja Lines reklambroschyrer.

Joel Andersson (2018) har skrivit sin kandidatuppsats med hjälp av retorik. Han analyserar hur Jean-Claude Juncker använder sig av vissa retoriska verktyg som stilfigurer.

### 1.3 Material

Primärmaterialet för min undersökning består av två tal. Det första är kung Carl XVI Gustafs tal i kronprinsessan Victorias bröllop (2010) och det andra är kronprinsessan Victoria Ingrid Alice Désirées tal till kungen (2016). Talen är känslösamma, riktade mot en specifik målgrupp och inkluderar retoriska element. Talen hittade jag genom att söka efter offentliga retoriska tal som har hållits inom kungafamiljen.

Båda talen finns tillgängliga på YouTube så de är lätta att hitta och titta på. Utöver detta går det att hitta talen elektroniskt. När man lyssnar på ett tal är det lätt att missförstå vissa ord och sålunda vill jag ha de skriftliga versionerna som ett ytterligare underlag. Enligt *Svenska skrivregler* är det inte nödvändigt att skriva kungens och kronprinsessans titlar med stor bokstav, men i de elektroniska versionerna skrivs titlar och pronomenen med stora bokstäver.

Som sekundärlitteratur har jag några centrala retoriska verk för att förklara och definiera mina centrala begrepp. Dessa begrepp använder jag för att analysera talen. Böckerna som jag hänvisar till är *Konsten att tala: Handbok i praktisk retorik* (2011) av Lennart Hellspång och *Retorik* av Rudolf Rydstedt (1993). Böckerna handlar om retorik och förklarar begrepp.

I de flesta uppsatser analyseras politiska tal men jag ville undersöka hur mycket retorik framkommer i andra slags offentliga tal. Eftersom kungafamiljen är en viktig symbol för Sverige bestämde jag mig för att utreda hur kronprinsessan och kungen håller tal. Först och främst tänkte jag analysera kronprinsessans tal eftersom hon kommer att bli Sveriges drottning men videoklippen jag hittade var ganska korta (cirka sju minuter). Som lösning bestämde jag att analysera också kungens tal (cirka nio minuter) och jämföra dessa två tal med varandra.

Talen jag valde har ungefär samma syfte. Kungen höll sitt tal vid Kronprinsessparets bröllop för att välkomna prins Daniel till familjen och önska paret en lycklig framtid. Kronprinsessan Victoria höll sitt tal som en del av kungens 70-årsfirande för att tacka honom. Talen anses vara avsedda för festliga tillställningar. Talen är färdigt transkriberade redan och kan hittas på kungahusets webbplats ([kungahuset.se](http://kungahuset.se)) på internet.

## 1.4 Metod

Jag börjar min analys med att lyssna på talen i sin helhet för att få en bra förståelse om teman. Efter att ha lyssnat igenom dem, börjar jag gå igenom talen noggrannare (genom att pausera dem) medan jag skriver några markeringar med tanke på partesmodellen. Efter att ha lyssnat på talen flera gånger uppdelar jag innehållet i talen i kategorier enligt partesmodellen. Dessa kategorier är *inventio*, *dispositio*, *elocutio*, *memoria* och *actio*. I teoridelen utgår jag från Hellspong (2011) och därmed tillägger jag *intellectio* som en del av partesmodellen.

I *intellectiodelen* observerar jag talens syfte, målgruppen och taltypen. Inom *inventio* noterar jag talens innehållsproduktion och innehållsstruktur för att ta reda på hur väl talarna har förberett sig inför talsituationen. Samt använder jag mig av den klassiska inventioprincipen inom *inventiodelen* och besvarar sex frågor. I *dispositiodelen* fokuserar jag på talens ordning och uppläggning. Inom *inventio* och *dispositio* fokuserar jag mer på detaljer medan i kategorin *elocutio* koncentrerar jag mig på talen som helhet. Inom *memoria* noterar jag hur väl talarna har lärt sig sitt tal, dvs. memorerat det före talsituationen. I *actiodelen* fokuserar jag på hur talarna håller själva talet samt vilket slags kroppsspråk som förekommer.

Stilfigurerna innefattar jag under *elocutio*. Det finns många stilfigurer inom retorik men jag fokuserar på dessa tio stilfigurer: *anafor*, *metonymi*, *pleonasm*, *allusion*, *parallellism*, *kiasm*, *isocolon*, *exclamatio*, *allitteration* och *ellips*. Stilfigurerna valdes eftersom de kommer tydligast fram i de valda talen. Talen är korta och det finns inte många stilfigurer förutom dessa. I teoridelen förklarar jag de stilfigurer som jag fokuserar på med tanke på talen som jag ska analysera. Stilfigurerna behandlas i avdelning 2.3.

För att analysera talen djupare använder jag mig av de skriftliga versionerna av talen. Både kronprinsessans och kungens tal är relativt kort (se bilaga 1 och 2). Inom analysdelen inkluderar jag vissa exempel från talen.



## 2 Teori

I det här kapitlet redogör jag för de retoriska begrepp som förekommer i min uppsats. Fokuset ligger på den retoriska arbetsprocessen som består av fem delar: inventio, dispositio, elocutio, memoria och actio. Dessutom presenterar jag stilfigurerna under elocutio. Begreppen inom retorik har inte ändrats särskilt mycket under tiden men dessa begrepp kan tolkas och användas annorlunda, beroende på situationen. Fokuset ligger på Hellspång (2011) och hans förklaringar men jag inkluderar även tolkningar från Sigrells (2001) avhandling och Rydstedts (1993) bok.

### 2.1 Intellectio

*Intellectio* är den första delen av processen då talaren förbereder sig inför talet. Både Hellspång (2011) och Sigrell (2001) anser att syftet som talaren vill uppnå, samt hur hen anpassar det till talsituationen tillhör intellectiodelen. Det första steget är att bedöma hur talaren ska påverka publiken med sitt tal, med andra ord analyserar man *den retoriska situationen* (Hellspång 2011:73). Inom intellectiofasen bör man fundera över talets syfte, målgruppen och taltypen. Det är mycket viktigt för talaren att tänka på målgruppen eftersom det påverkar hur talet ser ut (Hellspång 2011:74). Hur talet byggs upp kan bero på åldersgruppen och antalet lyssnare.

Att bestämma målgruppen är viktigt eftersom syftet anpassas till publiken. Syftet är vägen till att övertyga lyssnaren vilket man gör genom att väcka psykologiska reaktioner hos lyssnaren. För att talet ska lyckas bör talaren tänka på hur publiken ska reagera och hur atmosfären ska se ut. Själva syftet kan vara informativt, känslösamt eller attitydskapande. (Hellspång 2011:74–75.)

När man funderar över talsituationen bör man ta hänsyn till olika förutsättningar inför talet som publiken, talaren, sändaren och mottagaren av budskapet. Utöver detta bör talaren anpassa talet till publiken. Hen ska ta hänsyn till lyssnarnas kunskaper, mognad, förväntningar, behov och känslor. (Hellspång 2011:78–79.)

## 2.2 Inventio

*Inventio* kommer strax efter *intellectio* och dessa två faser går hand i hand med varandra. Den andra fasen är att fundera över vad talet ska innehålla. Talaren måste ställa sig inför två uppgifter: innehållsproduktion och innehållsstrukturering. Innehållsproduktion är den fasen av *inventio* då talaren kommer upp med olika idéer som kan bidra till och utveckla själva talet. Under innehållsstrukturering ordnar talaren sina tankar och idéer för att få ihop ett sammanhängande tal (Hellspong 2011:85–86).

Inventiodelen är vid sidan om *intellectio* den svåraste delen att analysera eftersom lyssnaren oftast bara får ta del i själva talet och därför inte vet något om förberedelseprocessen. Sigrell (2001) anknyter inventiodelen med talets politiska innehåll och de argument som lyfts fram i talet. Det är förståeligt att Sigrell anknyter *inventio* till innehåll, liksom Hellspong. Talen i mitt material har inte ett politiskt innehåll men jag har nytta av Sigrells avhandling när jag analyserar talets syfte och innehåll under *inventio*.

I sin avhandling använder Sigrell (2001) sig av den klassiska *inventio*principen för att hitta material och besvara fem frågor angående det aktuella ämnet. De fem frågorna är: *Vad? Vem? När? Hur och med hjälp av vad? Varför?* I min analysdel använder jag dessa frågor för att finna argument och kunna analysera talet bättre. Enligt klassisk retorik finns det sex frågor och jag besvarar alla sex frågor även om Sigrell, drog ihop *hur? och med hjälp av vad?* frågorna. Dessa frågor kommer jag att besvara på följande sätt:

- Vad handlar talet om?
- Vem är talet riktat mot?
- Vilken/vilka tidsperioder behandlas i talet?
- Hur är talet byggt?
- Med hjälp av vad?
- Varför finns talet?

## 2.3 Dispositio

Efter att talaren har blivit färdig med *inventiofasen* ska hen ordna innehållet, alltså gå vidare till *dispositio*, som är den andra delen av processen. Talaren ska tänka ut i vilken ordning hen ska ta upp de innehållsliga aspekterna så att talet ska hänga ihop som helhet. På det sättet ordnar man sitt stoff för talet. Talaren bestämmer vilka delar talet ska innehålla, hur dessa delar ska följa varandra och hur de anknyter till varandra. Det är alltså viktigt att tänka på vilken retorisk uppgift delarna har i talet (Hellspong 2011:99).

Talaren kan disponera talet på olika sätt men det är viktigt att talet hänger ihop i ett logiskt mönster, alltså att det finns en så kallad *dispositionsprincip*. Hur talet är ordnat kan bero på själva talarens preferens men ofta anpassas dispositio till stoffet. Dispositionen gör talet tydligt och lätt för lyssnaren att förstå men hjälper också talaren att komma ihåg stoffet. (Hellspong 2011:100.)

Förutom att talaren disponerar sitt tal måste hen också *komponera* det, alltså dela in den i delar med olika retoriska uppgifter (Hellspong 2011:108). Enligt den romerska retoriken finns det tre huvuddelar: upptakt, mittparti och slutparti. *Upptakt* är inledningen och den har tre funktioner. För det första måste talaren få lyssnarnas uppmärksamhet genom att börja med ett fängslande och intressant sätt, med andra ord göra lyssnaren *atténtus*. Den andra funktionen är att göra lyssnaren *benevólus* det vill säga välvillig mot talaren, alltså få lyssnarna att tycka om och lita på talaren. Den tredje funktionen är att göra lyssnaren *docilis* och idén är att göra lyssnarna receptiva mot talaren, genom att tydligt förklara vad syftet är så att lyssnarna ska kunna hänga med. (Hellspong 2011:108.)

*Mittparti* kan ha flera delar, beroende på talarens stil och syfte. Efter inledningen i ett klassiskt tal kommer *narrátio* där talaren berättar vad som har skett vid tillfället. Talaren kan börja själva berättelsen eller använda *narrátio* som ett sätt att presentera sig själv (Hellspong 2011:108–109). *Avslutningen*, det så kallade slutpartiet, har flera funktioner i ett tal, beroende på talets syfte. Det kan vara informativt genom en sammanfattande slutsats eller socialt genom att talaren tackar publiken. I båda fall bör talaren markera att hen är klar genom att sätta punkt och avsluta klart. (Hellspong 1992:110.)

## 2.4 Elocutio

De tidigare stegen är viktiga för att man ska kunna förbereda sig och lägga grunderna inför ett tal men *elocutiofasen* handlar om hur själva talet ska vara utformat. Man ska tänka på vilken effekt man vill nå hos lyssnarna, bestämma om målet är att roa dem eller att väcka deras nyfikenhet. Talaren har redan bestämt ämnet och stoffet, nu ska hen finna vilka ord hen vill säga inför publiken (Hellspong 2011:113).

När man vill förmedla någonting till publiken, ska man tänka på olika sätt att formulera tankarna, det vill säga att man ska välja sin egen stil som passar talet i fråga. Talaren väljer en stil så fort som hen bestämmer om hen ska tala fritt eller inte. Hur ledigt man bestämmer att tala kan bero på målgruppen och ämnet som man ska tala om. Stilvalet visar sig framför allt i ordval och meningsbyggnad men det visas även i hur subjektivt eller objektivt talet är samt om talaren bjuder in publiken eller inte (Hellspong 2011:114–115).

Sättet som talaren bestämmer att förhålla sig till publiken gör det möjligt för lyssnarna att dra slutsatser om talaren som individ. Hur man presenterar ämnet visar hur talaren förhåller sig till temat. På ett motsvarande sätt utvärderar lyssnarna talaren bland annat utifrån talets stil. Det handlar om den expressiva stildimensionen och den kan vara indelad i tre delar: logisk stilfaktor, etisk stilfaktor och patetisk stilfaktor (Hellspong 2011:116–117). I min analys fokuserar jag på språkval på samma sätt som Sigrell (2001) har gjort i sin avhandling. Talaren gör sitt språkval med tanke på talets innehåll och hur hen vill förmedla det.

En del av elocutio är de så kallade *stilfigurer*. Stilfigurerna inom retorik används för att skapa stilistiska effekter när en person håller ett tal. Det är olika slags redskap som kan användas för att förstärka talarens budskap. Beroende på vilka stilfigurer talaren väljer att använda, kan talet åstadkomma olika effekter. *Repetition* förstärker talet kvantitativt, genom att ge talet mer volym, *variation* stärker talet kontrastivt och *stegring* gör talet mer dynamiskt (Hellspong 2011:127–128). När talaren använder sig av stilfigurer, blir talet fullt av liv (Hellspong 2011:144).

Många stilfigurer bygger på att ett eller flera ord repeteras, flyttas eller betecknas på ett visst sätt (Rydstedt 1993:284). Stilfigurerna hjälper talaren att överföra sina tankar till publiken med hjälp av olika medel (Hellspong 2011:127). *Anafor* är en stilfigur som talaren använder när ett ord upprepas flera gånger i början av en mening eller en sats (Rydstedt 1993:287). Enligt

Hellspång ökar frasens kraft vid varje anaforsk upprepning (2011:133). Ett bra exempel är ”jag kom, jag såg, jag segrade”.

Inom retoriska tal kan det också förekomma olika slags jämförelser som *metonymi*. Metonymi är när talaren använder fraser eller ord för att tala om någonting annat men det är viktigt att man inte blandar ihop det med *metafor*. Hellspång beskriver metonymi som uttryck som egentligen syftar på platsen för något, redskapet för något eller en del av något. (Hellspång 2011:139.)

Inom retoriska tal förekommer ofta *parafraser*, det vill säga varierade upprepningar (Hellspång 2011:129) med olika funktioner men mitt fokus ligger också på *pleonasm* och *allusion*. Pleonasm, vilket ofta kallas för ordpar är när talaren har fasta fraser som till exempel ”lätt och ledigt” i sitt tal och idén är att båda ord syftar på ungefär samma sak. Ofta ger det andra ordet inte ny information till lyssnaren men pleonasm finns för att ge tyngd åt ett uttryck, alltså det fungerar som ett retoriskt medel (Hellspång 2011:131). Allusion å andra hand handlar om upprepning av fraser som någon annan har sagt tidigare (Hellspång 2011:131).

*Parallellism* används när flera led knyts ihop för att bilda en sammanhållning (Rydstedt 1993:295). Den retoriska funktionen är att genom likhet mellan olika led sikta på fundamentala sammanhang (Hellspång 2011:133). ”Sådan far, sådan son” är en vanlig variation av parallellism. Utöver detta går det att kombinera stilfigurer för att skapa nya stilfigurer. *Kiasm* är en kombination av parallellism och *inversion* stilfiguren för omvändning (Hellspång 2011:130). I likhet med parallellism och inversion handlar kiasm om sammanhållning mellan flera led men skillnaden är att kiasm handlar om spegelvända satser (2011:134). En annan stilfigur som liknar parallellism är *isocolon*, då en mening består av två eller flera delar som har samma struktur som till exempel ”Ärlighet är att hålla vad man lovar. Sunt förnuft är att inte lova något.” (Rydstedt 1993:295).

*Exclamatio* är stilfiguren för retoriskt utrop och kan förekomma för att skapa olika effekter som uppmärksamhet eller känslor (Rydstedt 1993:310). Ett poetiskt element som förekommer ofta i tal är stilfiguren *alliteration*. Alliteration är när talaren inleder några ord nära varandra som har samma ljudkombination. Det anses vara ett slags upprepningen och ett bra exempel är ”**F**ramtid, **f**rihet, **f**red – det är vad vårt parti står för”. (Hellspång 2011:134.)

Den sista stilfiguren som är relevant för min studie är *ellipsis*, som förekommer i tal för att beteckna att en del av talet utelämnas ut av talaren, det alltså handlar om uteslutning (Rydstedt 1993:294). Ett enkelt vardagligt exempel är vanan att utelämna subjektet från satser ”Studerar

svenska”, även om svenskan har subjektstvång.

## 2.5 Memoria

*Memoria* är den näst sista delen av processen, då talaren ska lägga talet på minnet utan att behöva texten som man har skrivit. Under den delen av processen bör talaren öva talet så att hen kan hålla det utan problem inför målgruppen. Memoria börjar redan under de tidigare delarna, då man föreställer sig själv i talsituationen, samlar och strukturerar stoffet och väljer stilen. *Inventio* kan anses som situationsmemorering, *dispositio* som strukturmemorering och *elocutio* som totalmemorering (Hellspång 2011:149).

Talaren kan hålla talet till exempel genom att memorera hela manuskriptet. Den metoden kallas totalmemorering och passar bra för kortare tal där man vill tala utan några hjälpmedel (Hellspång 2011:150). Det finns även två andra metoder att memorera ett tal: extemporering och improvisation. Dessa metoder förklarar jag i avdelning 2.6. Under memoria fokuserar jag på hur talaren har tagit hänsyn till memoriafasen och vilka hjälpmedel talaren använder.

## 2.6 Actio

*Actio* är den sista delen av processen, då talaren håller själva talet inför målgruppen. Talaren ska kunna visa att hen förstår ämnet och kan väcka intresse hos publiken. Actio kan vara indelad i två delar: *pronuntiatio* och *actio* (Hellspång 2011:159).

Själva talet utgör *pronuntiatio*, som handlar om hur väl talaren kommer ihåg talet. *Pronuntiatio* kan indelas i tre delar: totalmemorering, extemporering och improvisation. *Totalmemorering* handlar om ett tal som talaren har skrivit ner i förhand och lärt sig utantill från början till slut. Oftast har man ett manuskript med sig när talet är skrivet på förhand. *Extemporering* liknar totalmemorering då talaren har förberett talet i skrift på förhand men skillnaden är att hen inte har memorerat hela talet. Dynamiken ändras då talaren får tala ledigare. När talaren inte alls har memorerat talet på förhand måste hen *improvisera*, vilket leder till ett fritt tal men konsekvensen blir att vissa delar glöms bort (Hellspång 2011:162–163).

Actio handlar i sin tur om talarens yttre uppträdande, alltså kroppsspråk, gester och utseende. Hur man beter sig kan väcka uppmärksamhet hos publiken och ge dem ett bra intryck. Med gester och mindre rörelser kan talaren förklara saker lättare till lyssnarna (Hellspång 2011:165). När det gäller actio, fokuserar jag i den här studien på talarens kroppsspråk och gester.

### 3 Analys

I det här kapitlet analyserar jag båda talen och därefter jämför jag dem med varandra för att hitta likheter och skillnader (se 1.1). Analysdelen är uppdelad enligt partesmodellen. I början besvarar jag de sex frågorna enligt den klassiska inventioprincipen (se 2.2) och analyserar sedan talen med utgångspunkt i partesmodellen (se kap. 2).

#### 3.1 Kronprinsessan Victorias tal från 2016

Kronprinsessan Victorias känslosamma och allvarliga tal till Kungen är från 2016, från Kungens 70-årsfest. Festen ägde rum i Nordiska Museet, inför en stor publik.

Vad? – På rad 2–4 (se bilaga 1) blir det tydligt att talet kommer att handla om kungen, hans liv och födelsedag.

Vem? – På samma rad får vi veta att talet är riktad till kungen men i talet nämns flera familjemedlemmar också.

När? – Talet behandlar både nutid (t.ex. rad 16), framtid (t.ex. rad 35) och förfluten tid (t.ex. rad 10) och kronprinsessan skapar en kronologisk ordning i sitt tal när hon talar.

Hur? – Talet är kronologiskt uppbyggt. Kronprinsessan börjar med att berätta hur ung kungen var när han tillträdde tronen och avslutar talet med att tala om framtiden.

Med hjälp av vad? – Kronprinsessan använder sig av den skriftliga versionen av sitt tal.

Varför? – Talet är skrivet av kronprinsessan för att gratulera kungen, hennes pappa, på hans 70-årsfirande.

Syftet med kronprinsessan Victorias tal är tydligt: att gratulera kungen på hans 70-årsdag. Som det togs upp i teoridelen (se 2.1) är det nästan omöjligt att analysera inventio eftersom jag bara kan ta del av själva talet, inte den process som har föregått talsituationen. Talet är enbart riktat till kungen och därmed är det mest troligt att kronprinsessan har förberett talet på förhand med tanke på honom.

Talets disposition är tematisk och kronologisk eftersom kronprinsessan berättar om kungens liv i kronologisk ordning men hon tar också upp olika teman under talet. Kronprinsessan börjar



talet genom att tala om hur kungen föddes, hur han förlorade sin pappa och flyttade från Haga. Hon talar om kungens barnbarn, som nu bor på Haga, vilket ”åter är ett hem” och avslutar inledningen genom att säga hur naturligt det känns att på den aktuella kvällen tala om familjen. I talets mittparti talar hon om hur kungen är som far och som kung och tar upp några händelser. Hennes avslutning är tydlig eftersom hon börjar den på samma sätt som hon började inledningen: ”Ers majestät, Kära Pappa”. I slutet gratulerar hon kungen och talet avslutas när publiken utbringar ett fyrfaldigt leve till kungen (se exempel 1).

Ex 1: Nu vill jag till slut be Er alla om hjälp – så här dagen före - att hylla min Far, Sveriges Konung, i ett fyrfaldigt leve.

Talet är kort och det finns sammanlagt 38 meningar. Med tanke på actio, är kronprinsessan Victorias tal känslösamt och grammatiskt korrekt, utan några misstag. Hon är väldigt medveten om publiken och sig själv när hon talar och det syns att hon är van vid att hålla tal.

Kronprinsessan håller sitt tal på svenska, vilket troligtvis betyder att publiken enbart är svenskspråkig. Hon använder titeln ”Ers majestät” två gånger men hon tillägger alltid ”Kära Pappa” som skrivs med stora bokstäver i den skriftliga versionen. Hennes sätt att använda titlar gör talet både respektfullt och offentligt men samtidigt personligt och privat. Under talet använder hon sig av det personliga pronomenet ”du” när hon talar till kungen. Nästan varje stycke börjar med pronomenet ”du” som gör talet konsekvent och smidigt.

Kronprinsessan står bakom ett podium medan hon talar och har en skriftlig version av talet som hjälpmedel (se 2.5) men hon behöver den sällan. Hon håller ögonkontakt med alla i publiken, även om hon oftast tittar på kungen. Nästan varje gång hon använder pronomenen ”du” och ”din” tittar hon på kungen. Hon står stilla, bakom talarstolen, men ler ofta och talar på ett livligt sätt som gör talet intressant. Den enda gången hon rör på sin arm är när hon pekar mot Gustav Vasas gigantiska gestalt.

Elocutio kommer tydligt fram i kronprinsessans tal eftersom det förekommer olika stilfigurer. De stilfigurer som förekommer mest i kronprinsessan Victorias tal är *exclamatio*, *kiasm*, *isocolon* och *alliteration* (se 2.4). Hon använder sig av anaforer (se 2.3) då hon ofta repeterar orden för att öka meningarnas känslösamma kraft (se exempel 2). Hon repeterar också ”Ers Majestät, Kära Pappa” två gånger för att markera början och slutet av sitt tal.

Ex 2: **Din** lekfulla sida och **Din** humor, som vi syskon ser som så viktiga delar av **Din** personlighet, önskar jag att fler fick möjlighet att uppleva.

Talet är offentligt men också relativt personligt och kronprinsessan talar ibland om händelser som majoriteten av publiken inte vet från tidigare. Mot slutet av mittpartier tar hon upp ett minne som är enbart riktat till kungen (se exempel 3).

Ex 3: Och somrarna på Öland, med fiskenät som skulle vittjas, att sitta där i båten med dig pappa, är ett av mina finaste minnen.

Hon höjer sin röst några gånger för att förmedla känslor och skapa vissa effekter men det mest tydliga stället är på rad 16 då hon utropar ”Du är en man med energi som få!”. Det kan argumenteras att hon använder exclamation för att betona just hur mycket energi kungen har. Det är också möjligt att hon vill betona början på ett nytt tema inom talet då hon tidigare har talat om hans förflutna men det nya stycket handlar om hans personlighet.

Kiasm och isocolon har båda att göra med hur olika satser anknyts till varandra. Kronprinsessan använder kiasm då hon talar om hur kungen vet hur det känns att inte ha pappa medan hon vet hur det känns att ha en pappa. Hon använder kiasm för att förmedla hur mycket kungen har påverkat henne, som vi kan se i nästa mening då hon talar om honom som far (se exempel 4). Ytterligare använder kronprinsessan isocolon i meningen ”i faders spår – för framtids segrar” på rad 34, vilket är en devis som Gustaf Ankarcrone myntade på Vasaloppen år 1923. Det är en tydlig isocolon eftersom båda leden har lika många ord, som skapar en rytm i talet. Båda dessa exempel kan även anses vara *allusioner* eftersom kronprinsessan upprepar fraser som andra har sagt tidigare.

Ex 4: I Ditt tal efter tsunamikatastrofen sa Du att Du vet vad det betyder att inte ha en pappa. Jag vill i min tur säga till Dig, jag vet vad det betyder att ha en pappa. En pappa som tjänar som förebild och stöd. Rakryggad och erfaren är Du en källa till lugn och trygghet, tillit och värme.

Den sista stilfiguren som används av kronprinsessan är *alliteration* när hon säger ”enbart erfarenhet erbjuder” på rad 36. Stilfiguren är en tydlig alliteration eftersom alla de tre orden börjar med samma bokstav och används för att väcka uppmärksamhet och skapa en rytmisk repetition i talet.

## 3.2 Kung Carl XVI Gustavs tal från 2010

Kungens seriösa och känslolagda tal till kronprinsessan är från 2010. Talet ägde rum i Rikssalen på Kungliga slottet. Kungen inledde bröllopsmiddagen med sitt tal.

Vad? – På rad 4 (se bilaga 2) talar kungen till drottningen eftersom det är deras bröllopsdag men redan då förstår man att talet handlar om och är riktat till kronprinsessaparet.

Vem? – På rad 7 (se bilaga 2) blir det tydligt att talet är riktat till kronprinsessan Viktoria och prins Daniel.

När? – Kungen talar framförallt om nutiden men hänvisar även till framtiden när han önskar ett lyckligt liv till kronprinsessaparet.

Hur? – Talet är tematiskt uppbyggt och kungen markerar starten på de olika delarna på ett tydligt sätt, genom att säga vem han talar till. Han indelar talet i olika stycken med hjälp av namn och titlar på raderna 3, 7, 18, 32 och 42 (se bilaga 2).

Med hjälp av vad? – Liksom kronprinsessan, använder kungen sig av talets skriftliga version.

Varför? – Talet är skrivet av kungen för att gratulera kronprinsessaparet och välkomna prins Daniel i familjen.

Med tanke på inventiodelen (se 2.2) är syftet med kungens tal tydligt: att önska kronprinsessparet allt gott inför deras framtid. Talet är riktat till kronprinsessparet och delvis även till drottningen. Antagligen hade kungen planerat på förhand att han tackar drottningen först och vänder sig sedan till kronprinsessparet.

Talets disposition är tematisk, det vill säga att kungen tar upp ett tema i talet. Han börjar talet genom att tacka drottningen för deras egen bröllopsdag, som är samma dag som Kronprinsessparets bröllop. Efteråt vänder han sig till paret och önskar dem allt gott innan han vänder sig enbart till sin dotter, Victoria, och talar till henne. Han avslutar mittpartiet genom att tala till prins Daniel. I slutet talar han igen till paret och önskar dem en lycklig framtid. Talet avslutas genom att publiken hurrar fyra gånger.

Talet är ganska kort med sina 41 meningar. Kungens talesätt, det vill säga *actio* (se 2.6), är lugnt och talet är grammatiskt korrekt. I genomsnitt är talet ganska seriöst och mycket

känslösamt men kungen får publiken även att skratta då och då. Han verkar vara van vid att hålla tal och han använder även pauser som effektmedel.

Under talet står kungen vid sidan av kronprinsessan Victoria och kungen håller alltid ögonkontakt med personen han talar till. Kungens kroppsspråk är förhållandevis enkelt då han håller i papperet men han håller ändå ögonkontakt med alla vilket ger talet liv. I början av talet ger han en blomma till drottningen för att tacka henne för ännu ett gemensamt år de har fått vara tillsammans vilket gör hela talet mer emotionellt. Ytterligare är memoria (se 2.5) tydligt i kungens tal, eftersom han har sitt tal nedskrivet på papper som hjälpmedel och använder den relativt ofta men det stör inte talets tempo och meddelande.

Han börjar talet genom att välkomna alla gäster på engelska eftersom alla inte är svenskspråkiga. I talet använder han totalt fem titlar för att välkomna gästerna och ytterligare några titlar när han tilltalar drottningen, kronprinsessan och prinsen. Han använder det personliga pronomenet ”du” när han talar till de andra men han säger oftast ”Drottningen och jag” istället för ”vi” (se exempel 5).

Ex 5: Drottningen och jag vill tillönska er, Sveriges Kronprinsessa och Prins Daniel, allt gott för er gemensamma framtid.

Enligt min tolkning säger han ”Drottningen och jag” eftersom han bara syftar på sig själv och sin fru, inte på hela publiken. Även när han använder pronomenet ”vi”, specificerar han vem han talar om, även om det inte är nödvändigt i kontexten ifråga (se exempel 6).

Ex 6: Och vi, Dina svärföräldrar, gratulerar Dig till valet av maka.

Under majoriteten av talet talar kungen på ett relativt enkelt sätt och således är det inte svårt att följa talet. Hans användning av elocutio är tydlig, eftersom det finns olika stilfigurer i talet. De stilfigurerna som förekommer mest i kungens tal är *anafor*, *metonymi*, *pleonasm*, *ellips* och *allusion* (se 2.4). Det förekommer parallellism (se 2.4) då han knyter ihop stycken för att skapa sammanhang. Stilfiguren *anafor* är tydligt i talet då kungen repeterar ordet ”Kära/e” varje gång han vänder sig till en person (se exemplen 7–9). Repetitionen gör talet konsekventare och smidigare.

Ex 7: **Kära** Brudpar!

Ex 8: **Kära** Victoria!

Ex 9: **Käre** Daniel!

Anafor är konsekvent genom hela talen eftersom kungen repeterar orden ”Kära” flera gånger. Utöver detta använder han även exclamatio i dessa exemplar. I talet finns det två tydliga exempel på metonymi på de första tre raderna när kungen tilltalar publiken och drottningen. Han använder sig av olika titlar för att skapa uppmärksamhet och känslor. Kungen använder ofta titlar i sitt tal när han tilltalar personer för att vara formell.

Utöver metonymi använder han sig av pleonasm och parafraser flera gånger medan han talar för att ge tyngd och klarhet. Det finns flera exempel när han talar till kronprinsessan mellan rad 19 och 24 som till exempel ”plikter och ansvar”. Dessa ordpar finns alltid för att betona av hans ord. I samma stycke förekommer också ellips på rad 24 när han säger ”Folkets kärlek, min belöning”. Det är klart att verbet ”är” har utelämnats. Det är intressant att kungen använder både ordpar och ellips i sitt tal för att beröra publiken fastän dessa två stilfigurer kan anses vara motsatser till varandra. Dessutom kan frasen ”Folkets kärlek, min belöning” anses vara en *allusion* eftersom kungen upprepar en fras som är från Karl XIV Johans valspråk. Stilfiguren *allusion* förekommer också senare i talet på rad 45 när kungen citerar Bibeln och säger ”Den Gode Guden alltid måtte vara er nådig”.

### 3.3 Jämförelse

Båda talen är känslösamma och intressanta att lyssna på och det finns några tydliga skillnader och likheter mellan talen. När talen jämförs med varandra verkar kronprinsessan Victoria använda sig av retorik mer medvetet, bl.a. när det gäller kroppsspråk, jämfört med kungen, som verkar stå relativt stilla under sitt tal. Båda talen har ett tydligt mönster som gör dem lätta att följa. Kronprinsessans tal är kronologiskt medan kungens är tematiskt. Båda talarna använder ett papper som hjälpmedel men kungen använder det mer och håller pauser oftare än kronprinsessan.

Både kronprinsessan och kungen håller ögonkontakt med den som talet är riktat till. Kronprinsessan Victoria ler oftare än kungen. Språket i båda talen är grammatiskt korrekt och lätt att följa men också personligt och känslösamt. Kronprinsessan talar om det förflutna och

inkluderar händelser och minnen i sitt tal medan kungen talar mer om framtiden. I slutet av båda talen gratuleras den person/de personer som talet riktas till och publiken utbringar ett fyrfaldigt leve, som det alltid görs i slutet av kungliga tal.

Under kungens tal syns det att drottningen gråter och det verkar som om kronprinsessan ska börja gråta också vilket visar hur känslösamt kungens tal är. Ytterligare, under kronprinsessans tal visar kameran ibland hur stolt drottningen är och hur berörd kungen är. Talarna använder olika retoriska stilfigurer för att skapa effekter, även om båda talen är känslösa. Kronprinsessan använder parafrafer oftare för att förmedla känslor och skapa effekter medan i kungens tal finns det flera exempel på *pleonasm* och även *ellips*.

Dessa två tal kan också jämföras med Carl Bildts tal till nationen (Sigrell 2001). Talen skiljer sig ganska mycket eftersom Bildts tal är politiskt, defensivt och längre än de känslösa tal som jag analyserar. För det första, syften är mycket olika med dessa tal då Bildt försöker ta upp problem med främlingsfientligt våld (Sigrell 2001:342) medan kronprinsessan Victorias och kungens syfte är att gratulera en eller flera personer. För det andra skriver Sigrell om underförståddheter i Carl Bildts tal, det vill säga information som förmedlas implicit (2001:343–344). Kungens och kronprinsessans tal har inga implicita meddelanden. Så småningom finns det vissa underförstådda meddelanden som enbart kungafamiljen förstår eftersom båda talen är riktade till familjemedlemmar.

Ytterligare är det viktigt att nämna vi-gemenskapens relevans i dessa tal. Varken kronprinsessan eller kungen använder ”vi” för att skapa vi-gemenskapet, vilket är ett tidlöst retoriskt fenomen enligt Sigrell (2011:321). Detta fenomen förekommer ofta i retoriska tal och mest i politiska tal för att riva ner barriären mellan talaren och publiken och att skapa en så kallad vi-gemenskap. Enligt Sigrell (2011) är målet att ”etablera en känsla av ett inklusivt vi”. Kronprinsessans och kungens tal saknar detta fenomen men det går att argumentera varför det är så. För det första är dessa tal inte politiska och målet är inte att övertyga publiken och skapa en vi-gemenskap. För det andra är talen riktade mot särskilda personer, även om talarna är inför stora publikker. Enligt Sigrell (2001:342–343) lyckades Bildt inte skapa en vi-gemenskap med publiken, liksom kung och kronprinsessan. Därför kan det argumenteras att Bildts tal liknar kronprinsessans och kungens tal.

Utöver detta kan vi hitta likheter och skillnader mellan Orla Vigsøs analys och denna avhandling. Till att börja med är den största skillnaden det undersökta materialet. Vigsø har valt att analysera valaffischer från 2002 (Vigsø 2004:16) och liksom Sigrell, är hans avhandling

politisk. Som Vigsø (2004:23) själv utpekar liknar hans och Sigrells ämnen varandra eftersom både Bildts tal och valaffischer innefattar många implicita meddelanden. Därmed är det ganska tydligt att analysen av kungens och kronprinsessans tal skiljer sig mycket från Vigsøs avhandling. Dock finns det ett element som förekommer starkt i både valaffischerna och de två talen: vikten av *pathos*. Vigsø (2004:209) skriver att partierna fokuserade mycket på känslor för att beröra och tala till läsaren. Pathos spelar också en stor roll i kronprinsessans och kungens tal, då båda talarnas mål är att beröra lyssnaren.

I sin helhet är det tydligt att denna avhandlings material skiljer sig mycket från dessa två politiska analyser, men det finns vissa retoriska likheter. Den mest relevanta likheten är vikten av *pathos* och vi-gemenskapens relevans.

## 4 Diskussion och sammanfattning

I analyskapitlet har jag analyserat de två talen med hjälp av den retoriska arbetsprocessen. I det här kapitlet vill jag diskutera syftet, materialet och metoden. Syftet med denna undersökning har varit att ta reda på hur partesmodellen förekommer i kronprinsessans och kungens tal. Som material har jag använt kungens (2010) tal från kronprinsessaparets bröllop samt kronprinsessan Victorias (2016) tal från kungens 70-årsfest.

Mina undersökningsfrågor har varit:

- Hur förekommer partesmodellen i kronprinsessan Victoria tal?
- Hur förekommer partesmodellen i kungen tal?
- Vilka skillnader och likheter finns det?
- Vilka stilfigurer förekommer det i talen?

Teoridelen bygger mest på Hellspongs (2011) förklaring till partesmodellen, kroppsspråk och stilfigurer eftersom dessa begrepp ofta definieras men utgångspunkt i hans verk. Den retoriska processen består av *intellectio*, *inventio*, *dispositio*, *elocutio*, *memoria* och *actio*.

Enligt resultatet av analysen har båda talen ett tydligt syfte och en tydlig disposition. Språket är grammatiskt korrekt och lätt att följa och talarna avbryter bara när de behöver stöd från den skriftliga versionen. Talen är offentliga och hålls inför en stor publik men de är riktade till specifika personer, vilket gör talen mer personliga. Kronprinsessan och kungen talar på ett privat sätt och kronprinsessan inkluderar även ett personligt minne vilket hon riktar till kungen. Som Hellspong (2011) påpekar är alla delar av partesmodellen lika viktiga för ett tal med avseende på både förberedelsen och själva talet.

Den retoriska arbetsprocessen gjorde analysen lätt och smidig. Både kronprinsessan och kungen använde sig av retoriken och därmed fanns det många retoriska element i talen. Den här metoden fungerade bra med materialet jag valde eftersom båda talen innehåller tydliga retoriska element. Ett politiskt tal skulle ha varit mest idealiskt att analysera med tanke på syftet men jag har velat analysera tal som är icke-politiska. I den här avhandlingen har jag tagit reda på hur viktig roll retoriken spelar i tal som inte är politiska. Det enda problemet med min metod har varit inventiodelen (se 2.1) eftersom publiken oftast får se bara själva talet och inte vet vad förberedelserna inför talet har inneburit. Utgående från Sigrell (2001) kan man ändå anta att



inventiodelen är kopplad till själva innehållet, vilket utrotade problemet som uppstod i början. Ytterligare är det viktigt att påpeka att analysen innebär en viss subjektivitet. Som Sigrell (2001) och Vigsø (2004) framhäver finns det information som är underförstådd i olika tal och texter. Det är även möjligt att jag missförstått eller missat implicit information, eftersom talen inkluderar personliga berättelser som enbart kungafamiljen känner till. Utöver detta är det viktigt att överväga möjligheten att individer tolkar definitionerna annorlunda, även om det finns konkreta definitioner till alla begrepp inom retorik.

Min hypotes har varit att retoriken är viktig i alla slags tal, eftersom den hjälper talaren med både förberedelseprocessen och själva talet. Mina resultat bekräftar denna hypotes, eftersom båda talarna använder sig av olika retoriska stilfigurer för att skapa effekter och göra talen känslösamma. Det är också tydligt att kungen och kronprinsessan har planerat talen med utgångspunkt i struktur, känslor, tema och publiken. Kronprinsessans tal är kronologiskt medan kungen har skapat ett tematiskt tal. Utöver detta kan det vara bra att känna till den retoriska arbetsprocessen för att kunna analysera andras tal, även om själva talet inte använder retoriska medel.

För framtida undersökningar skulle den retoriska arbetsprocessen kunna användas till att analysera och jämföra olika slags tal och texter. Vid användningen den retoriska arbetsprocessen som analysmetod kan det vara hjälpsamt att först lyssna på talen och markera viktiga ord och fraser. Det kan underlätta för skapandet av både teoridelen och analysen om man betraktar till exempel stilfigurer och själva strukturen. Retorik är ett intressant och användbart ämne och det skulle vara bra om det fanns flera studier som fokuserade på tal som inte har politiskt innehåll.

## Primärmaterial

*H.K.H. Kronprinsessan Victorias tal vid mottagningen på Nordiska museet, fredagen den 29 april* 2016 Tillgänglig:

<https://www.kungahuset.se/kungafamiljen/hkhkronprinsessanvictoria/tal/kronprinsessantal/hkronprinsessanvictoriastalvidmottagningenpanordiskamuseetfredagenden29april2016.5.3c53a33153ef9563cd12ec.html> (hämtad: 21.03.2020)

*Kronprinsessans tal till Kungen* 2016 Tillgänglig:  
<https://www.youtube.com/watch?v=k8hRs74DTDw> (hämtad 21.03.2020)

*Kronprinsessan Victorias känslosamma tal till pappa kungen, 70 år.* 2016. Tillgänglig:  
<https://www.youtube.com/watch?v=R8ZcOfmxAYc> (hämtad 21.03.2020)

*Kungens tal vid Kronprinsessparets bröllop.* 2010. Tillgänglig:  
[https://www.youtube.com/watch?v=iSunODu\\_QoA](https://www.youtube.com/watch?v=iSunODu_QoA) (hämtad 21.03.2020)

*H.M. Konungens tal.* 2010. Tillgänglig:  
<https://www.kungahuset.se/specialwebbsidor/temasidor/kronprinsessparetsbrollop/brollopsdagen/brollopsmiddagen/hmkonungenstal.4.40e05eec12926f2630480004142.html> (hämtad 21.03.2020)

## Sekundärlitteratur

Afzelius, A., Nordberg R. & Renberg B. (red.) 2002: *Retorik*. Svenskläraryöningens årsskrift 2002. Svenskläraryserien 225. Stockholm:Elanders Gotab.

Andersson, Joel, 2018: *Junckers krisretorik: En kvalitativ analys av Jean-Claude Junckers tal*. (examensarbete). Växjö: Linnéuniversitet. Tillgänglig: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1278143/FULLTEXT01.pdf>

Hellspöng, Lennart, 2011: *Konsten att tala. Handbok i praktisk retorik*. Lund: Studentlitteratur.

Karlsson, Patrik, 2018: *Konsten att övertyga: En kvalitativ innehållsanalys av valkampanjerna i samband med den brittiska folkomröstningen under 2016*. Halmstad: Halmstad högskola.

Tillgänglig: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1246244/FULLTEXT02.pdf>

Osmonsalo, Emilia 2008: *En liten resa gör stor skillnad Stilistiska figurer i Silja Lines resebroschyrer En kvalitativ undersökning*. (avhandlingen pro gradu). Tammerfors: Tammerfors Universitet. Tillgänglig:

<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/79583/gradu02677.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Rydstedt, Rudolf, 1993: *Retorik*. Lund: Studentlitteratur.

Sigrell, Anders, 2001: *Att övertyga mellan raderna. En retorisk studie om underförståddheter i modern politisk argumentation*. [Reviderad utgåva av avhandlingen "Att övertyga mellan raderna", Umeå Universitet 1999]. Åstorp: Rhetor förlag.

Vigsø, Orla, 2004: *Valretorik i text och bild. En studie i 2002 års svenska valaffischer*. Uppsala: Uppsala universitet.

## Bilagor

### Bilaga 1

Ers Majestät, Kära Pappa,

För 70 år sedan föddes Du i kretsen av Din Mamma, Pappa och fyra systrar på Haga. Du var ett efterlängtat barn och idyllen var fullständig tills tragedin drabbade familjen. Din Pappa omkom i en flygolycka och Ni flyttade så småningom till Stockholms Slott.

- 5 Tiden går. Idag bor det en ny liten Prins och Prinsessa på Haga; Dina barnbarn Oscar och Estelle. Haga, som betyder så mycket för vår släkt, är åter ett hem.

Ikväll känns det naturligt att knyta an till hur vår Familj spänner över generationer. Hur vårt ansvar som Kungahus har gått i arv. Och hur Du som familjefar och regent har fört detta arv vidare.

- 10 Du var bara 27 år, tolv år yngre än vad jag är idag, när Du tillträdde tronen 1973. Jag kan bara gissa hur det kändes, att vid så unga år axla den mantel, som varit Din Farfars, Kung Gustaf VI Adolfs, alltsedan 1950. Att som statsöverhuvud företräda vårt land nationellt och internationellt i alla de sammanhang som ämbetet kräver.

- 15 Osjälviskt ställer Du upp för Sverige. Din Farfars valspråk – Plikten framför allt – tycks ha varit en ledstjärna också för Dig i Din gärning. Att ämbetet förpliktar är en självklarhet.

Du är en man med energi som få! Och tänk så mycket Du har fått i utbyte. Så mycket Du har fått se, höra och lära. Om vårt land, om främmande länder och om andra kulturer. Om mänskliga öden, i stort och i smått. Mycket av detta har Du berättat om för mig och mina syskon – och samtidigt förmedlat Din nyfikenhet och Ditt engagemang.

- 20 Din lekfulla sida och Din humor, som vi syskon ser som så viktiga delar av Din personlighet, önskar jag att fler fick möjlighet att uppleva.

Särskilt utmärkande för Dig är Din starka lojalitet till det ämbete Du ärvt och nu fullgjort under 43 år. Ditt motto ”För Sverige – i tiden” säger allt om Din inställning till Ditt värv och till det arv Du har att förvalta.

- 25 Men Du förvaltar inte enbart. Du vårdar och Du vidareutvecklar med respekt för traditioner.

I Ditt tal efter tsunamikatastrofen sa Du att Du vet vad det betyder att inte ha en pappa. Jag vill i min tur säga till Dig, jag vet vad det betyder att ha en pappa. En pappa som tjänar som förebild och stöd. Rakryggad och erfaren är Du en källa till lugn och trygghet, tillit och värme.

- 30 Och somrarna på Öland, med fiskenät som skulle vittjas, att sitta där i båten med dig pappa, är ett av mina finaste minnen

Ers Majestät,

Kära Pappa,

Här i skuggan av Gustav Vasas gigantiska gestalt, känns det naturligt att påminna om devisen ” I fäders spår – för framtids segrar.”

35 I morgon går Du – i fäders spår - in i ett nytt decennium – för framtids segrar - med all den kunskap som enbart erfarenhet erbjuder. Du har med Din aldrig sinande nyfikenhet och idériakedom så mycket att ge, såväl i Din officiella gärning som i Familjen och bland vänner.

Jag vet att Du värdesätter alla de tecken på uppskattning och värme, som Du mött genom åren. Det är inget Du tar för givet.

40 Som Sveriges Kronprinsessa och som företrädare för Familjen vill jag nu tacka Dig varmt för alla Dina insatser och önska Dig all lycka och välgång under kommande år.

Nu vill jag till slut be Er alla om hjälp – så här dagen före - att hylla min Far, Sveriges Konung, i ett fyrfaldigt leve.

Leve Han!

## Bilaga 2

Your Majesties, Your Imperial Highness, Your Royal Highnesses, Excellences, Ladies and Gentlemen,

Eders Majestät, Drottning Silvia, Kära älskade maka!

5 Det är idag också vår bröllopsdag. Jag vill därför framföra till dig mina gratulationer på vår stora dag och tacka varmt och innerligt för allt det stöd och den kärlek du visat mig ännu ett år. Tack vare dig och din tillgivenhet ser jag framtiden an med stor förtröstan och tillförsikt.

Kära brudpar!

Drottningen och jag vill tillönska er, Sveriges Kronprinsessa och Prins Daniel, allt gott för er gemensamma framtid. Må lycka och välgång följa er i alla livets skeenden.

10 Det är ett stort steg i livet att ingå äktenskap. Inte bara för brud och brudgum men också för deras föräldrar. Det löfte ni idag givit varandra om inbördes stöd och trofasthet knyter er än närmare samman. Det är en obestridlig och avsiktlig följd av ert beslut, att banden till föräldrarna därmed förändras. Er första lojalitet står nu till varandra.

15 Vi som föräldrar gläds åt den ömhet med vilken ni ser på varandra. Men som många föräldrar före oss fått erfaras, är glädjen att se sitt barn frigöra sig för att bygga en egen familj, också kryddad med stänk av smärta. Jag kan emellertid inte önska er något större, än att en dag få uppleva också den delen av livets rikedom.

Kära Victoria!

20 Du är Sveriges tronföljare. Med den uppgiften följer plikter och ansvar. Det är med stolthet och tacksamhet jag sett Dig växa in i den rollen. En gång skall Du — så är det beslutat i vår grundlag — efterträda mig som Sveriges statschef. Det skänker mig lugn och tillförsikt att Du med sådan klokskap och inlevelse förbereder Dig för den uppgiften. Jag vet att jag delar denna tillförsikt med en bred majoritet av svenska folket. Du skulle med vår anfader Karl XIV Johan, kunna säga: Folkets kärlek, min belöning.

25 Vår relation är emellertid djupare än den mellan regent och tronföljare. Jag är Din far. Du är min älskade dotter. Ingen ska tro annat, än att min högsta önskan varit och är, att se Dig glad och lycklig. Det har därför varit självklart för Din mor, Drottningen och mig, att Du - som varje människa i vårt land - fritt och utan påtryckningar skulle välja den till Din livskamrat, som Ditt hjärta bjuder. Jag har idag velat markera detta genom att beledsaga Dig fram till Din blivande  
30 make och därmed bekräfta det beslut om medgivande till äktenskap, som grundlagen ålägger mig att fatta.

Käre Daniel!

På Drottningens och mina vägnar vill jag hälsa Dig mycket välkommen till vår familj. Vi gratulerar vår dotter till valet av äkta man. Och vi, Dina svärföräldrar, gratulerar Dig till valet  
35 av maka.

Vi har lärt känna Dig som en mycket ambitiös och kunnig entreprenör. Och vi har med gillande sett med vilken energi och med vilket allvar Du förbereder Dig för uppgiften att nu som Prinsgemål ge Din hustru Kronprinsessan stöd och trygghet. Jag har ofta imponerats av den målmedvetenhet och framåtanda Du visar.

40 Vi gläds också åt att genom Dig ha fått göra bekantskap med Dina föräldrar Eva och Olle Westling och med er stora och härliga släkt.

Kära Victoria och Daniel!

45 Drottningen och jag, prins Carl Philip och kronprinsessan Madeleine ber att få lyckönska och gratulera er. Under er gemensamma vandring genom livet kan ni alltid räkna med vårt stöd och vår tillgivenhet. Och vi ber att Den Gode Guden alltid måtte vara er nådig.

Så till sist föreslår jag att vi alla utbringar ett leve och en skål för Kronprinsessan och Prins Daniel, vårt älskade och vackra brudpar.

De leve ...